

SEBESTYÉN KINGA

EGY KUPOLÁNYI KÉRDÉSFELVETÉS

Mészöly Ágnes: *A kupolák titka*

■ *A kupolák titka* című ifjúsági regény már borítójával megragadja annak figyelmét, aki kezébe veszi a kötetet. Ez pedig nemcsak az uralkodó narancssárga és fekete színek erős kontrasztjának tudható be, hanem annak is, hogy az olvasónak rögtön feltűnik az első és hátsó borítót egyaránt befedő, ismerősnek ható épületsziluettek harmóniája a fenyegető szíkontraszt előterében. Ha egy kicsit alaposabban megfigyeljük az épületeket, könnyen fel is ismerhetjük a regény helyszínéül szolgáló magyar főváros fontos építészeti remekműveit: többek között a neoreneszánsz stílusban épült Szent István-bazilika kupolás tornyai törnek a magasba a főborítón, a számos budapesti hidat képviseli a szecessziós stílusú Szabadság híd, s a Hősök terének szobrai is helyet kapnak a hátsó borítón az első látásra denevéreknek és molylepkéknek tűnő alakokkal beszórt narancssárga ég alatt. A figyelemfelkeltéshez hozzájárul a fülszöveg is, melynek fővárosi rejtélyekre, átlagosból fantasztikusba forduló napokra és változó baráti kapcsolatokra rákérdező mondatai kicsit mintha a megjelelése óta töretlen sikernek örvendő műfaj, a krimi irányába terelnék az olvasó elsődleges asszociációit.

Az ifjúsági regény műfaján belül *A kupolák titka* az úgynevezett

*urban fantasy*k sorában helyezkedik el, hiszen a regény cselekménye nagyrészt a fantasztikus erővel, dimenzióközi lényekkel és varázslatos átváltozásokkal tarkított nagyvárosi forgatagban játszódik Budapesten, kis kitéréssel Sopronba és Sopronkőhidára. Ezen belül pedig – ahogy a cím is előre jelzi – különleges szerephez jutnak a mindenféle épületeken felbukkanó kupolák. Ha pedig egy olyan modern óriásvárosra gondolunk, mint Budapest, akkor különösen értékelhetjük a szerző részéről ezt a kreatív fogást, hiszen közvetve és finoman, de befolyásolja az olvasó figyelemmozgását, ahogy a regény világából kilépve a modern épületek között is észreveszi a régebbi építészet ujjlenyomatait. Persze mindezt nemcsak a fővárosra vonatkoztatva, hanem szinte bármely városban, akár településen. Ha ez nem is kifejezetten az építészeti és stílustörténeti értékek felismerésére és tudatosítására való érzékenyítés, mint ahogy a *Nils Holgersson csodálatos utazása* teszi a skandináv táj esetében, akkor is beszélhetünk valamiféle érzékenyítésről, figyelemfinomításról, ami ifjúsági könyvként már önmagában is sajátos értéke *A kupolák titkának*.

Mészöly könyve esetében számos olyan fogódzó ajánlja magát, amely mentén az egész regény értel-

mezhető és értékelhető lehet az elsődleges olvasmányélményen túl, amelyet a magával ragadó, letehetetlen, beszippantóan izgalmas jelzőkkel illethetnénk, igazodva a *Moly.hu* oldalán olvasható több olvasói értékeléshez.¹ Ehhez hozzájárul a regény szerkezeti felépítése is, ami maga is izgalmas, figyelemfelkeltő jellegű. A kötet hét rövid, látványosan különösebb összefüggés nélküli történettel kezd: először is egy férfiről olvashatunk, akinek eleget lett a nagyváros átláthatatlan, piszkos kuszaságából, aztán egy másik férfiről, aki a tévé antennáját bütykölve egy különös lényel találkozik a padláson, utána két ikerfiúról, akik a medencébe esnek egy nyári napon, s egyikük kimentése csak jóval később történik meg, mint a másiké, majd egy kislányról, aki egy autóban ülve túlél egy villámcsapást, továbbá egy emberről, aki gondosan elrejt egy adathordozót, aztán három gyanús fickóról, akik el akarják tenni láb alól a polgármestert, s végül egy másik ember – itt más sejthetjük, hogy a polgármesterről van szó – betuszkolásáról egy rejtélyes padlásra. A történetek fejezetcímek helyett hajnaltól éjszakáig felsorolt napszakokkal jelöltek, de nincs okunk azt feltételezni, hogy egy nap eseményeit írják le, ezenfelül pedig mínusz 7-től mínusz 1-ig számozottak is ezek a részek. A következő fejezet, a nulladik, így ér el a regény jelenébe egy igazán hatásos, s a regény fantasy minőségét igen jól megragadó nyitánnyal, mely így hangzik: „A kisfiú nyugtalanul forgolódott az ágyában. Az álom és az ébrenlét határán lehetett, ott, ahol a legvalóságosabb szörnyetegek leselkednek.” (17.) Az események innentől kezdve három napot ölelnek át, s a már ismerős napszakjelölés segítségével oszlanak fejeze-

tekre. A cselekménysorozat lezárulása után a könyv újabb hét hozzáadott kis történetben kerekíti le a fő események után még feldolgozni, lezárni való szálakat. Ugyanakkor az egyik mellékszereplő, Rafi esetében meg is nyitja a történetet újabb lehetséges kalandok, újabb perspektívák felé. Szerkezeti szempontból még fontos kiemelni az elbeszélői perspektíva mozgását, ugyanis ez is nagyon precízen és tudatosan megalkotott ritmust ad a regénynek, alátámasztva a „nem lehet letenni” olvasmányélményről szóló beszámolókat. Az elbeszélő ugyanis fejezetként más és más szereplőt vagy szereplőcsoportokat követ, tudása általában nem kiterjedtebb, mint az adott részben követett szereplőé, ugyanakkor olvasóként az előző részek vagy párhuzamosan futó események más-más nézőpontból történő bemutatása által mi magunk rendelkezünk olyan tudással, amivel az éppen követett szereplő nem, s ez is hozzátesz a regény izgalmaságához, miközben tudatos és figyelmes olvasást vár el tőlünk, éppen úgy, ahogy a kezdő hét történetet is sorra segít a helyükre illeszteni az elbeszélő. Amikor pedig igazán izgalmassá válnak a történések, akkor a fejezetek is epizódyszerűen, gyorsan váltakoznak, szakadnak meg, és folytatódnak a legérdekesítőbb pontokon. Kiemelendő a fiatalos és humoros hang, amivel az elbeszélő rendelkezik. A négy nyolcadikos főszereplő, Dóra, Panni, Szasa és HB, valamint osztálytársaik beszéde anélkül idézi a kamaszok nyelvhasználatát, hogy erőltetett lenne, s maga az elbeszélői hang is él a nyelvi humor eszközével, így például a következőkben: „A róka-képző nyomozó azonban nem törte össze magát a szolgálatkészségtől.” (265.)

Visszatérve a fentebb már említett érzékenyítés tág, de ettől függetlenül alapvetően fontos fogalmához, észrevehetjük, hogy talán ez lehet az egyik megfelelő fogódzónk, ami mentén megragadhatjuk a regény főbb problémacsoportjait, ugyanis azt vehetjük észre, hogy a kalandos eseményeken túl mindig ott van kifejtve, de nem kifejezetten didaktikus stílusban vagy épp rejtetten a rákérdezés a miértekre, a hogyanokra és a hogyan továbbokra. Az emberi kapcsolatok közül a baráti, a gyermek-szülő és a testvéri kapcsolatok kapják a legnagyobb szerepet, az alaposan felépített karakterfejlődések is ebben ragadhatóak meg leginkább. A fentebb már megnevezett négy főszereplő, noha osztálytársak, az iskolában teljesen más, jól meghatározott csoportokba tartoznak, s a regény elején nem titok, hogy vagy ki nem állhatják egymást, kerülnek egymást, vagy éppen séggel haraggal kevert irigységet éreznek egymás iránt. Dóra a menő lányok közé tartozik, bár helyét nehezen verekedte ki a hangadók között, Panni a furcsa lány, akit mindig ugratnak a kinézete miatt, Szasa az okos, de örök vesztes osztálytárs, aki csendben ül, Bálint, azaz HB pedig a gazdag sztárok gyereke, akit a hitelkártyája és a VIP-kapcsolatai miatt már azelőtt utálnak a többiek, hogy egyáltalán vennék a fáradságot megismerni őt. A négy gyereket azonban hamar összehozza egy véletlen, amelyet Botinak, Dóra kistesójának a fantasztikus bajba keveredése indít el. A kisöccs megmentésére kialakult csapatban is megvan mindenkinek a saját szerepe: Dóra az öccséért küzdő elszánt nagytestvér, Panni a képességekkel rendelkező ütőkártya, aki ismeri a dimenzióközi világ rejtélyeit, Szasa az okoskocka, míg HB egyfelől az

anyagiakat biztosító, másfelől a fontos ismerősökkel és igen meggyőző kommunikációs képességgel rendelkező másik ész a csapatban. A harcok és kalandok közben többször elhangzik a regényben, hogy lelkizni csak a végén fognak, ez a lelkizés azonban egy egészen összetett szintre emelkedik, amikor a szerző valójában az identitás kérdését vonja be egy ilyen úgynevezett lelkizős beszélgetésbe. Panni ugyanis elveszíti csodálatos képességeinek egy részét, s így már nem tudja, mivel azonosuljon, kinek gondolja önmagát. Dóra mutat rá, hogy az események során való helytállására reflektálva Panni a cselekedeteiben és meggyőződéseiben is magára találhat, sőt a kapcsolatain keresztül is elgondolhatja önmagát. A fiúk pedig mindehhez hozzáteszik, hogy a ki vagyok én kérdés megválaszolása egyáltalán nem is egyértelmű, s talán jó, hogy nem is az, ezzel rámutatva a személyiség és személyiségkérdések komplexitására, ami a regény célközönségét képező kiskamaszoknak is aktuális kérdése, problémája.

A testvéri kapcsolatokat illetően érdekes a Sikepi testvérek története, ahol Péter a négy gyereket segítő, ugyanakkor a dicsőséget is többnyire belátható módon learató felnőtt, míg Zsolt a regény antagonistája (noha ő csak dolgozik a főgonosz politikus Pál-Partinak, valójában ő irányítja a szálakat a háttérben, s ő a cselekvő fél is kettejük közül). A testvérek között persze rivalizálás van, Zsolt hamar tönkreteszi Péter újságírói karrierjét, s így testvérét is abba a negatív, sötét, szomorú létélménybe taszítja, amiben maga is szenved gyermekkorától, mióta a medencés incidens alkalmával szinte meghalt. A két testvér kapcsolatában nincsen különösebb fejlődés, ami érdekes azonban, az nemcsak az, hogy Zsolt

gonoszságának okát is megismerjük, s így megértjük az indítékait akkor is, ha nem értünk vele egyet, hanem az is, hogy a regény nem mulasztja el ezt sem egy magasabb problémakör keretébe emelni a zárófejezetben. A gonosz szereplő ugyanis elnyeri büntetését a regény végén, cselekvésképtelenné válik, visszaáll a rend, ugyanakkor mindez abban áll, hogy Zsolt is olyan dimenzióközi lényé (kupolákká) változik, akit már nem fenyeget az a sötétség, ami eddig meghatározó volt Sipeki életében. Összekötve ezt a regényben korábban gondosan elszórt gondolatokkal, valójában egy felnőtt ember halálfélelemmel való megküzdéséről olvashatunk, miközben a halál kérdése szembekerül a nemlét, az örök sötétben való elveszettség kérdésével, újabb komplexitást adva a kérdésnek a felismerésben, hogy a kettő nem ugyanaz.

A halál témájához kapcsolódik Dóra anyukájának alakja is, aki már régen halott, s aki mégis olyan kis, szóban elvégezhető játékot hagyományozott a lányára, ami valójában az élet értékelésének és a reflektív, tudatos életvitelnek az alapjait jelenti. Dóra ugyanis fejben minden nap lejátssza és megválaszolja ma-

gában a régebb az anyukája által feltett kérdéseket: mi volt a legszebb, a legviccesebb és a legjobb a tegnapi napban. Arról nem is beszélve, hogy a regény folyamán megtudjuk, hogy az egyébként depressziós anyuka utolsó ajándéka Dórának egy „Life is beautiful” feliratú póló volt, ami akkor nem igazán jelentett semmit, de a regény eseményei után a Dórában kialakult reflektív önszemlélet segítségével a lány rájön, hogy az anyja valójában azt tanította meg neki, milyen értékelni az életet még akkor is, ha erre a lány csak jóval később tudott rájönni, hiszen karakterének először fejlődésre volt szüksége mindennek megértéséhez.

Elmondható tehát, hogy Mészöly Ágnes könyve úgy szól fiatalokról fiataloknak, hogy a nyelvezet és a történet szintjén kifejezetten aktuális, izgalmas, kreatív és humoros, miközben azokon túl érint és alája kérdez egészen komplex emberi kérdéseknek is, amelyek éppúgy érintik a regény nyolcadik osztályos szereplőit, mint a fiatal (vagy idősebb) olvasóközönséget. Mindezt mégis úgy teszi, hogy a regényben nem érezhető száraz moralizáló hang, hanem mindvégig közvetlen, hozzáférhető és szórakoztató marad az elbeszélés.

■ JEGYZET

1. <https://moly.hu/konyvek/meszoly-agnes-a-kupolak-titka> (utóljára elérhető: 2022. 08. 24.)